

ACADEMIA ROMÂNĂ
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE
SERIA III TOMUL XIII MEM. 6

DOMNII ROMÂNI VASILE LUPU, ȘERBAN CAN-
TACUZINO ȘI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU
IN LEGĂTURĂ CU PATRIARHII ALEXANDRIEI

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

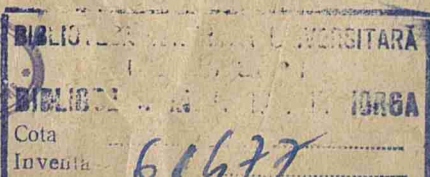
Sedința dela 20 Maiu 1932

Acum câteva luni, d-l Dim. Ionescu, membru al Școlii Române din Franța¹⁾, îmi semnala publicația în revista bisericească *Φάρος* din Alexandria, de către un învățat grec, Ghe-rasim Gh. Mazarakis — care era să dispară în curând —, într'un studiu despre Biserica ortodoxă în Egipt (*Συμβολή εις την ιστορίαν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ὁρθ. Ἐκκλησίας*), a mai multor do-cumente privitoare la relațiile țărilor noastre cu Scaunul pa-triarhal al Sf. Marcu.

I.

Cel dintâiu dintre Patriarhii Alexandriei care întreține relații cu Moldova e Nichifor sau Nicolae zis Klaronzaunos (1639—45). Acesta, întrând în luptă cu colegul său, Ecumenicul pentru drepturile asupra metohului din Egipt al Muntelui Sinai, se adresează lui Vasile Lupu, ocrotitorul cel mare al ortodoxiei

¹⁾ Mai târziu d. Dim. Ionescu a prezentat Academiei Române și un studiu în-tins asupra relațiilor cu Patriarhatul de Alexandria, care a fost premiat și e reco-mandat pentru tipărire (notă din Decembrie 1932).



și mai ales patronul Marii Biserici constantinopolitane. La 17 Ianuarie 1645 i se răspunde lui Vasile de Sinodul acesteia, ca unui *ὕπερασπιστής και συναλήπτωρ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας*, urându-i «întărirea pe prea-înaltul său Scaun pentru lauda întregului neam al evlavioșilor și bine-credințioșilor creștini» (*να τῆν στερεώση εἰς τὸν ὑψηλότατόν της θρόνον εἰς καύχημα και ἔπαινον παντός τοῦ γένους τῶν εὐσεβῶν και ὀρθοδόξων χριστιανῶν*). Patriarhul constantinopolitan Partenie li-a arătat scrisoarea lui Vasile «pentru afacerea Sinaïților, că au căpătat voie dela Partenie cel bătrân, izgonitul și caterisitul, să slujească în metohul ce-l au în Egipt» (*διὰ τῆν ὑπόθεσιν τῶν Συναϊτῶν, ὁποῦ ἔλαβον ἄδειαν ἀπὸ τὸν ἐξωσθέντα και καθαιρεθέντα γέροντα Παρθένιον να λειτουργοῦν εἰς τὸ μετόχιον ὁποῦ ἔχουν εἰς τῆν Αἴγυπτον*), întrebând dacă «e bine și după legi». Sinodul află că e fără cale, fiindcă se stârnește gâlceava cu Alexandrinul și Scaunul acestuia e în primejdie a se pierde. Hotărîrea lui Partenie cel vechiu a fost numai pentru câștig și din invidie față de Alexandria. Deci Vasile «să facă aceea ce-l va lumina Dumnezeu», în folosul Scaunului, nu al mănăstirii (XXIII, 29, April-Iunie 1930, pp. 169-71).

Nichifor, de altfel, a și murit în Moldova (No. pe April-Iunie, p. 174).

După aceea relațiile cu Sinai continuă supt Ioanichie Diiodios din Beroia (1645-57), ucenicul lui Chiril Lukaris, pe care Ecumenicul voia să-l puie la Ierusalim, dar a biruit voia călugărilor de acolo, sprijiniți de Vasile Lupu, cari au ridicat pe Paisie, fost egumen dela Galata (după «Istoria Patriarhilor de Ierusalim», de Patriarhul Dosoftei, *ibid.*).

Supt dânsul, la 10 August 1645, Vasile scrie arhiepiscopului de Sinai Ioasaf și fraților că odinioară, din partea Sinaïților, prin solia egumenului Teofan și prin Averchie fost de Beroia, aflător în Moldova, i s'a făcut expunerea drepturilor ce le avuseră supt Patriarhii Ioachim, Silivestru și Meletie și pe care numai «bătrânul Chiril» le oprise. «Ni s'a părut foarte ciudat și nepotrivit să se împiedece taina sfintei liturghii care se cuvine să crească și mai mult și nu să se împutineze, și astfel ne-am pornit și noi, ca unii cari am ajutat și noi puțin la acele locuri și am hotărît ca un lucru care era de mult și încă dela început

să nu se împiedece, ci iarăși să fie ca la început ¹⁾ ». Dar Nichifor a venit și a protestat cu lacrimi că nu s'a făcut așa ceva nici într'o vreme și că i se ruinează Scaunul. Teofan însă și Averchie pretind că drepturile lor vin dela Iustinian. Dar Domnul, « iubind dreptate și voind să afle adevărul curat », n'a ascultat nici o parte, nici alta. Înaintea amândurora, el s'a hotărât să facă o cercetare la fața locurilor, printr'un trimes al său.

Atunci s'a întâmplat să moară Nichifor și, fără a mai merge delegatul, a ajuns Patriarh Ioanichie, « al nostru prea-dorit și iubit și prea-credincios prieten în toate, și adevărat și virtuos și bun om, și mlădiță a locului aceluia ²⁾ ». Acesta a arătat că supt cei trei Patriarhi pomeniți liturghia călugărilor dela Sinai a fost oprită, ba încă Gherasim, la 18 Mai 1622, a rostit și afurisenia împotriva călcătorilor acestei hotărâri. De altfel, me-tohul cel vechiu a fost luat de râu, iar cel de acum e *vacuful* dăruit de fratele Patriarhului Meletie Hurimuses. Așa încât, « nevoind în viața noastră să ne alunecăm la lucruri noi și nu vechi și dela început, și mai ales să fim pricină de pagubă a tronului patriarhal » ³⁾, și ținând samă de persoana lui Ioanichie, care e și om « cuminte și învățat și bine crescut » (*πολιτείας αγαθῆς*), care va cârmui de sigur foarte bine Patriarhia, se întoarce la obiceiul cel vechiu, care nici acolo, nici aiurea nu trebuie să se strice.

Dar, Ioasaf nelăsându-se bătut, Patriarhul se adresă celorlalți ocupanți ai Scaunului apostolic și, dacă al Ierusalimului se rosti pentru călugări, Eftimie din Antiohia osândi cu blăstăm pretențiile acestor « grosolani de Sinaiti » (*χοντροσιναίται*) și « răului episcop » (*κακοεπίσκοπος*), cu « orbii lui de popi » (*τυφλοπαπᾶδες, τρελοπαπᾶδες*) (1647). Al Constantinoplei, silit de

¹⁾ *Μᾶς ἐφάνη πολὺ παράξενον καὶ ἀνάμοστον ὅτι νὰ ἐμποδίζεται τὸ μυστήριον τῆς θείας [λειτουργίας], ὅπου τὸ περισσότερον πρέπει νὰ ἀδῆσῃ καὶ ὄχι νὰ ὀλιγοστεύῃ, ἐκινήθημεν καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ ἐσυμβοηθήσαμεν καὶ μερικὸν εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους καὶ ἐδιωρίσαμεν ὅτι ἓνα πρᾶγμα ὅπου ἦτον ἐκπαλαι καὶ ἀρχῆθεν ἔτη ἄς μὴν ἐμποδισθῆ, μόνον πάλιν ἄς γίνεται ὡς καὶ πρότερον; p. 176.*

²⁾ *Ἡ μέτερος περιπόθητος καὶ ἀγαπητὸς καὶ πιστότατος φίλος ἐν πᾶσι καὶ ἀληθὴς καὶ ἐνάρετος καὶ καλὸς ἄνθρωπος, καὶ γέννημα καὶ θρόμμα τοῦ τόπου αὐτοῦ (p. 177).*

³⁾ *Μὴ ἀγαπᾶντας εἰς τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς μας, ὅτι νὰ κλίνωμεν εἰς πράγματα κωσούργια καὶ ὄχι παλαιὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ μάλιστα νὰ γενόμεσθαι αἰτία ζημίας καὶ βλάβης τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου; pp. 177—8.*

un ordin al Sultanului să hotărască altfel, în favoarea « ticăloșilor », se grăbi (18 Decembrie 1651) să se scuze față de colegul său din Alexandria. « Altfel ne-ar fi exilat la Imbros » (τὸ Ἡμπροκκη) (pp. 516-9). Ceea ce nu împiedecă pe Ioasaf să trimeată decizia dușmanului său Patriarhul.

Dar și Vasile, care încă la 28 Martie 1648 ceruse¹⁾ iertarea Sinaiților, care a și fost acordată solemn la 29 Iunie²⁾, își schimbase părerea. Cum călugării porniseră iarăși la războiu, în Iunie, Patriarhul făcu să se adreseze lui Vasile o scrisoare care începe cu o extraordinară îngrămădire de titluri: εὐσεβέστατε, χριστιανικώτατε, γαληνότητε, θεόστεπτε, θεοφρούρητε, συνειτώτατε, ἀρχινοούστατε, θεοχαρίτατε, θεοτίμητε, θεοδόξαστε, θεοπρόβλητε, ἀξιώτατε, ἐξάκουστε, περιβόητε, θεοείκελε, πανενδοξότατε, πανεκλαμπρότατε, δικαιοτάτε, ἐλεημονικώτατε, τρισόλβιε, θεοπιστότατε, μέγα αὐθέντια πάσης Μολδοβλαχίας. Vasile e prezintat ca acela care « sprijină și întărește tot prea-nenorocitul neam al Grecilor și toate sfintele Biserici ecumenice de peste tot locul » (διὰ τὴν ἀνασθηλώση καὶ στηρίξη ἅπαν τὸ ἐλεεινότατον γένος τῶν Ῥωμαίων καὶ τὰς κατὰ μέρους πάσας οἰκουμενικὰς ἁγίας ἐκκλησίας), ca « locțiitorul prea-ortodocșilor și sfinților Împărați » (ὡς τόπον καὶ τόπον ἐπέχων τῶν ὀρθοδοξοτάτων καὶ ἁγίων βασιλέων) (p. 410), ca « făcător de pace al pământului întreg » (εἰρηνοποιὸς τῆς οἰκουμένης ἀπάσης). Arătând că pretențiile Sinaiților nu sunt de loc întemeiate, se adauge că odată « egumenul lor Teofan a rugat pe Seninătatea Ta să faci pe arhiepiscopul lor Patriarh de Alexandria și acela să ajungă arhiepiscop de Sinai, când a murit chir Nichifor și au venit la Botoșani (Μποτσάν) cu fostul de Beroe Averchie, întărind aceasta » (τοῦτο διῆσχυρίζόμενος). Dacă Vasile « își retrage mâna », vor fi de răsul Turcilor, cari, și supt actualul Pașă, Emin Mohammed, își împart în voie bisericile, ca să le răscumpere Patriarhul cu mulți bani. Cu ce s'ar mai ținea cei șase sute de săraci din sama Patriarhiei? Sinaiții mint când asigură că nu vor liturgisi: aceasta e imposibil. Numai autoritatea lui poate face să înceteze scandalul³⁾.

¹⁾ Actul e menționat numai la pagina 405, după ms. de scrisori, fol. 80 a.

²⁾ Ibid., p. 405.

³⁾ Pp. 405—11.

La 8 August 1651, cerând înapoi o sumă împrumutată Patriarhului, cu multă cheltuială a boierilor și grea camată (*καμάτου*), Vasile se supără că nu i s'a îndeplinit acea «cerere așa de mică (*ἕνα παραμικρὸν ζήτημα*) în afacerea Sinaîților, să se săvârșească dumnezeiasca și sfânta slujbă pentru săracii (*πτωχάδια*) cari se află acolo». Unde e «legea și dreptatea» care o împiedecă? Unde e paguba sau desprețuirea, «când ușile sunt închise și nu vine niciun creștin?». El a fost la mijloc și s'a rugat «pentru iubirea lui Hristos». Canoanele pedepsesc pe cine se împotrivesc. Acestei rezistențe i se opune ce a spus însuși Ioanichie pe vremea lui Nichifor: «Doamne prea-luminate, au cea mai mare dreptate Sinaîții să facă slujbe și nu au nici o piedecă în canoane»¹⁾. Tonul e de o rară severitate: «Dacă vrei să spui că ai spus de hatâr atunci și spui că e acum de hatâr, când eu te-am jurat în fața lui Dumnezeu să spui adevărul, și pe de altă parte te-am întărit prea-drept și iubitor de adevăr, iar cu acest pretext, dacă te apuci de el, ca și din iubirea de adevăr și din dreptatea, cum te-am socotit?»²⁾. De ce a iscălit și actul de pe vremea lui Partenie cel bătrân? «Când erai de Beroe, ai iertat și ai iscălit, iar acum, ca Patriarh, să strici câte le-ai făgăduit și le-ai scris, socoate dacă stă bine». Să fie paguba Scaunului, «nu de cinci sute și o mie de lei, ci de zece mii de lei», nu este el, binefăcătorul de atâtea ori, dispus s'o acopere? Aceasta e răsplata? Dar să fi cerut un lucru nedrept, ce i s'ar fi întâmplat oare? Doar Patriarhul știa bine că Domnul și-a pus sufletul pentru aceasta» (*διὰ τὸ ὁποῖον γνωρίζει καλὰ ἢ μακαριότης σου ὅτι τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τούτου*). «Să știi că pierе lumea și mă jertfesc pe mine mâne, lucrul acesta bun și legiuit în toată viața mea nu-l las⁴⁾». Ar fi putut să-l hotărască și singur, dar a cerut

1) *Ἀδθέντα ἐκλαμπρότατε, δίκαιον ἔχουσι μεγαλώτατον οἱ Σιναιῖται νὰ λειτουργοῦσι, καὶ δὲν ἔχουσι κανένα ἐμπόδιον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνας*; p. 521.

2) *Ἄν ὀρίσῃς νὰ εἰπῆς, πὼς τὸ εἶπες διὰ χάριν τότες καὶ πῆς εἶναι τόρα διὰ χάριν, ὁποῦ ἐγὼ σὲ ὤμωσα ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ νὰ εἰπῆς τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ ἄλλο μέρος ἡμεῖς σὲ ἐκρατούσαμεν δικαιοτάτον καὶ φιλαλήθη, τὸ λοιπὸν αὐτός σου με τὴν πρόφασιν αὐτὴν, ἂν τὴν μεταχειρισθῆς, ξεπέφτεις ἀπὸ τὴν φιλαλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὁποῦ σὲ ἐμετρούσαμεν*; p. 521.

3) *Βεροοίας ὡν ἐσγγώρεις καὶ ὑπέγραφες, τόρα Πατριάρχης νὰ ἀθετῆς τὰ ὄσα ὑπέσχεο καὶ ἔγραφες, λογάριάσε το ἂν στέκη καλὰ*; *ibid.*

4) *Ἄν ἤξευρα νὰ ἔγαλνα ὁ κόσμος καὶ σήμερον νὰ με θυσιάσουν, τοῦτο τὸ πράγμα τὸ εὐλογον καὶ νόμιμον εἰς ὄλην μου τὴν ζωὴν δὲν τὸ ἀρῆνω*.

judecata bisericească și crede că măcar înaintea aceleia Patriarhul se va pleca.

Ceea ce urmează arată încă mai mult și puterea ce o avea Vasile față de Patriarhi și ce foc cumplit ardea în inima acestui om cu patimile puternice. «Dar, dacă s'ar întoarce câtuși de puțin Fericirea Ta și ar vrea în vreun chip să o întoarcă și să calce bunele hotărâri sinodale, iată ce-ți scriu Fericirii Tale deschis și fățiș acuma: mă fac mulazim la un Pașă mazil, și-mi dau și haina mea și mi-l fac cel mai bun prieten ca să poată lua vrednicia aceluia pašalâc, și atunci voiu da toată treaba aceasta în mâinile lui. . . Spui în scrisoarea ta că hatișerifurile și poruncile împărătești acolo n'au putere; noi credem că au, dar pentru aceia și noi vom lua-o de la rădăcină, dela Pașa acela, care sunt sigur că și fără hatișerifuri și poruncă va întări și această dreaptă cerere, și banii noștri să nu se piardă»¹⁾. Un călugăr Climent sosia cu scrisoarea la Alexandria în ziua de 9 Aprilie 1652 (p. 527).

La aceeași dată Vasile-Vodă se adresa și Patriarhului ecumenic, alt Ioanichie. Se repetă aceleași învinuiri, apăsându-se asupra faptului că Sinaiții asigură că nu vor sluji și pentru public. Patriarhul de Alexandria ar fi fost chiar acela care a îndemnat pe bătrânul Partenie să li dea voie. Amintind daniile lui, el adaugă: «Dar de aceasta nu-mi pasă; are voie fiecare să-și arăte recunoștința sau să fie nerecunoscător; e după cum e firea, și să fie sănătos». Nici intervenția «dascălului» Nectarie, care aduce scrisoarea, n'a folosit. Prin el Domnul Moldovei cere să se dea un act sinodal în folosul călugărilor. «Dacă și cu aceasta nu se îndeamnă, se va găsi și alt chip ca să-l convingem²⁾.» Și aiurea Ecumenicului i se

¹⁾ *Μὰ ἂν ἴσως κατὰ τι στρεφοδικήσῃ ἡ μακαριότης σου καὶ θελήσῃ καθ' οἶον-δῆποτε τρόπον νὰ τὸ ἀνατρέψῃ καὶ νὰ παραβλέψῃ τὰς εὐλόγους συνοδικὰς ἀποφάσεις, ἰδοὺ ὅπου τὸ γράφω τῆς μακαριότητός σου ἀνοιχτὰ καὶ φανερὰ τώρα, εἰς ἓνα πασσὰ μαζὶλην γίνουμαι μοναζήμης, καὶ τὸ ῥοῦγον μου δίδω, καὶ φίλον καλῶτατον τὸν κάμνω, ὅσον ὅπου θέλει λάβει τὴν ἀξίαν τοῦ πασσαλικίου αὐτοῦ καὶ τότες θέλω ἀφιερῶσαι τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆς εἰς τὰς χεῖράς του... Ὁρίζει εἰς τὸ γράμμα της, ὅτι χατισερῖφια καὶ ὄρισμοὶ βασιλικοὶ αὐτόσε δὲν ἰσχύουσιν ἡμεῖς λογιάζομεν νὰ ἰσχύουσιν, ἀμὴ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς θέλομεν πιάσει ἀπὸ τὴν ῥίζαν, ἀπὸ τὸν πασσᾶν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θαρρῶ καὶ χωρὶς χατισερῖφια καὶ ὀρισμοὺς νὰ στερεώσῃ καὶ τὸ εὐλογον τοῦτο ζήτημα, καὶ τὰ ἄσπρα μας νὰ μὴ χαθοῦν; p. 523.*

²⁾ *Καὶ ἂν καὶ μετὰ τοῦτο δὲν πεισθῆ, θέλει εὐρεθῆ καὶ ἄλλος τρόπος, ὅπου νὰ τὸν καταπεισῃ.*

spune tare: « Alege deci din două, și care ți se pare de folos ție și sufletului tău, fă-o » ¹⁾. « Întru aceasta stăpâne al meu prea-sfânt, nu vreau nici răspuns, nici termin, nici zăbavă, niciun pretext: ori așa, ori așa! Numai de atâta-ți scriu că întru aceasta nu folosesc nici pretexte, nici zăbăvi, nici indiferență, și cum îți pare, fă » ²⁾.

De fapt, Ecumenicul se supuse și dascălul se întoarse cu hotărîrea sinodală ³⁾

Intr'o rugăminte fără dată, și Ioasaf episcopul, trimetând hotărîrea Sinodului, dădea asigurarea, pe care e gata s'o puie și în scris, că nu se va lua venitul epitrahilului și nu se va aduce nicio pagubă Scaunului patriarhal (pp. 523-5).

Totuși Patriarhul se ținu bine. Intr'o îndreptățire a lui, nedată și fără adresă, el răspunde la învinuirile lui Vasile-Vodă. Când s'a dat, de bătrânul Partenie, întâia hotărîre « răului Teofan (*Κακοθεοφάνει*) Sinaitului », el era Mitropolit de Beroe, dar în Moldova. Mergând spre Constantinopol, l-a întâmpinat la Aidos-Aetos Sinaitul care ducea scrisoarea sinodală lui Vasile. Deci n'a fost la sinod. Și nu i-a vorbit Vasile, ci a trimes pe Iordachi Cantacuzino Marele Logofăt, atunci numai Căminar (*τὸν ἄρχοντα Μέγαν Ποστέλνικον αὐτὸν Καμηνάρην*) să-l întrebe în taină (*μυστικῶ τῷ τρόπῳ*). Și el a răspuns că, deși Nichifor îi e dușman (*μὲ ὄλον ὁποῦ ὁ κτῆρ Νικηφόρος νὰ εἶναι ἡμέτερος ἐχθρός*), nu poate spune decât că niciodată Sinaitii n'au avut dreptul pe care-l reclamă. Vasile a pus să-l întrebe a doua oară « printr'un boier » Mihail Cralli, poreclit Barbă (*κάποιον ἄρχοντα Μιχαήλον Κράλλη, τοῦπίκλην Μπάρμπαν*), căruia i-a confirmat declarația. I s'a cerut să nu comunice aceasta nimănuia, căci nici Domnul nu-l va mai întreba. N'a iscălit hotărîrea patriarhală, dar, și dacă ar fi iscălit-o, el era supus Constantinopolului și avea și porunca Sultanului. Acuma însă e autonom: *αὐτοδέσποτος καὶ αὐτεξούσιος* (pp. 325—7).

¹⁾ *Τόσον μόνον τῆς γράφῳ ἔτι περὶ τούτου μήτε προφάσεις, μήτε ἀναβολαί, μήτε ἀδιαφορίαι, μηδὲν ὠφελοῦσι, καὶ ὡς τῆς φανῆ ἄς κάμνη; pp. 415—9.*

²⁾ *Διάλεξε λοιπὸν ἀπὸ τὰ δύο, καὶ ὅποιον εἶναι συμφέρον σου καὶ τῆς ψυχῆς σου, κάμε.*

³⁾ *Δatată « Ποσειδῶνος ε' ἰσταμένου κατ' Ἐπινεμέσεως ε' ».*

Cearța a continuat și mai departe, cu o nouă intervenție a Patriarhului ecumenic, până ce, în 1653, cazascherul Egiptului călcă metohul Sinaiților, pretinzând că e o veche moscheie, și, cum Patriarhul era învinuit de aceștia că este amestecat, el își răzbună afurisindu-și solemn vechii dușmani (p. 532 și urm. ¹).

II.

Relațiile Alexandriei cu Țara-Românească încep supt Patriarhul Gherasim (1620—1636), urmașul lui Chiril Lukaris, prin scrisoarea din 1631 către arhimandritul popa Arsenie în Țara-Românească (*τῷ ἀρχιμανδριτῇ πατρὶ Ἀρσενίῳ εἰς Βλαχίαν*) (XXVIII, Ianuarie—Martie 1929, pp. 56—9).

E vorba de un « arhimandrit al Bisericii celei Mari » (din Constantinopol). În ea Patriarhul se plânge numai de relele ce suferă dela « Agareni », cari caută să-i distrugă cu desăvârșire Scaunul. « Pătîmim ce pătîmim, pentru ce păcate, Dumnezeu știe. »

Din această scrisoare și din cea precedentă (pp. 55-6), către Daniil, mitropolitul de Seres, se vede că Gherasim trimetea însuși în Țara Românească preoți, întâiu pe Ioanichie, Marele Protosinghel, « pentru cercetarea moșiei noastre de acolo ». (*εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐκεῖσε χωρίου τοῦ ἡμετέρου*), apoi pe un Filotei, de care e vorba în scrisoarea către arhimandritul Arsenie.

E vremea când, fără a părăsi legăturile, înodate printr'un Mitrofan Critopol, cu predicatorul calvin Antoine Léger, prietenul lui Chiril Lukaris, și cu alt îndemnător la unirea cu Reforma, ambasadorul olandez, Cornelius Haga, se căuta un sprijin la Marele Cneaz din Moscova.

Supt unul din urmașii lui Gherasim, Paisie (1657-78), legat de Panaioti Nikusios, ucenicul lui Meletie Sirigul, corespondentul lui Miron Costin și ctitorul dela Sf. Gheorghe Nou din București, care Panaioti iscălia într'o scrisoare către solii la Adrianopol ai marelui cneaz Alexiedin lagărul cretan, « *σεκρετάρης καὶ ἐρμηνευτῆς τῆς Βασιλείας* », nimic nu arată raporturi directe cu țările noastre.

¹ Se pomenește și de pârile lor la τὸν ἐκλαμπρότατον Ἀθῆντην Μπογδάμπειν (p. 535). Se rezumă relațiile cu Vasile-Vodă (pp. 392—93) într'un act al Ecumenicului dela 1646. V. și Nl. următor (p. 396 și urm.).

Altfel supt Partenie Prochoros, care păstorește până la 1678. El se afla la Iași în ziua de 11 Ianuarie 1680, când făcea dascăl, dându-i *τὸ τοῦ διδασκάλου ὀφφίκιον*, pe un anume Zaharia, « om cinstit și între învățați foarte învățat și ales între spudei », care, supt Patriarhul ecumenic Dionisie, fusese învățător de cele sfinte la Constantinopol (aceeași revistă, Aprilie-Iunie 1931, pp. 228-9).

La 11 Martie din același an 1680 Patriarhul se afla la Mihai-Vodă în București (*ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μιχαὴλ Βοηβόδα*) și de acolo recomanda pentru călătorii de eleimosină pe fostul arhiepiscop de Ohrida și de Prima Justiniană, Meletie, ajuns la sărăcie.

La 16 Mai din același an, tot din București, Partenie, « petrecând în părțile Ungrovlahiei, în Domnia prea-evlaviosului și prea-luminatului Domn domnul Io Șerban Voevod », așează ca epitrop al moșiei Scaunului său, Segarcea, unde făcuse slobozie, pe « prea-cinstitul și întru toate nobilul între boieri Mare Postelnic, dumnealui Constantin Brâncoveanu (*Πρακοβάνον*), cel întru Sfântul Duh prea-dorit și iubit fiu al Smereniei Noastre », având să ajute la purtarea cheltuielilor pe epitropul bisericesc al Alexandriei, Partenie (pp. 231-2).

La 3 Iunie Patriarhul întărește acum dania lui « Pârvu, nepotul lui Șerban Voevod » — e vorba de Pârvu Cantacuzino, ispravnicul clădirii mănăstirii Hurezului, — către mănăstirea dâmbovițeană dela Cobia, cea atât de originală, cu frumoasele ornamente de smalt. E curios că se atribuie clădirea acestui lăcaș « celui de fericită amintire, minunatul acela și vestitul (*περιβόητος*) Domn Io Șerban Voevod Basarab » (Radu Șerban), care ar fi lăsat-o neisprăvită. Pârvu ia asupra-și această sarcină ca urmaș al aceluia, « căci fată a celui de veșnică amintire Domn era prea-luminata jupâneasă Ilinca, care, măritându-se cu prea-minunatul boier Constantin Cantacuzino, a născut pe lângă alții și pe fericitul Mare Spătar dumnealui Drăghiceanu, al cărui rod este dumnealui Pârvu » ¹⁾. El « a cerut dela prea-evlavioasa lui maică » dreptul de a înnoi mănăstirea bunicului.

¹⁾ *Θυγάτηρ μὲν γὰρ ἦν τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἀθθέντου ἢ λαμπροτάτη κυρία Ἰλινκα, ἦτις, συζευθεῖσα τῷ θαυμασιωτάτῳ κυρίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Καντακουζηνῷ, ἔτεκε*

Ea, «prea-frumoasă în suflet și în trup și ca oricare dintre cele venerate și cinstite iubitoare de copii» (*ἡ γὰρ πάγκαλος ψυχῆ τε καὶ σώματι, οἷα τις ἑτέρα τῶν σεμνῶν καὶ τιμίων φιλόπαις, ἐνδοξοτάτη κυρία Ἑλίγνα*), se sfătuiește cu Șerban, «omonimul» vechiului ctitor, cu Constantin Marele Postelnic, cu Mihai Marele Spătar, cu Matei Aga și cu Iordachi Cămărașul, și-și învoiește pentru pioasa sarcină pe nepotul de fiu. La hrisovul de întărire al Domnului se adaugă această întărire patriarhală (pp. 232-4).

Iar supt Șerban însuși, care urmează exemplul părintesc, se binecuvintează ca mănăstire autonomă, la 6 Iunie, fundația lui (dela Cotroceni), închinată Adormirii Maicii Domnului (pp. 234-7).

Stând o bucată de vreme în deosebite reședinți fără a merge la Cairo, Patriarhul era la Iași, în luna lui Mai a anului 1683, când scrie printr'un trimis la Moscova, arătând că pornise într'acolo, dar a fost oprit de dușman» (*βασκανία τοῦ ἐχθροῦ ἡμποδίσθημεν*) (pp. 247-9). Scrisoarea e întovărășită de alta către Patriarhul Moscovei, Ioachim (pp. 249-50). Corespondența va fi apoi reluată din metohul dela Constantinopol, 5 Mai 1680 (pp. 250-2).

La 1692, în Ianuarie, tot dela Mihai-Vodă scrie Gherasim, pentru ajutor, Țarului Petru (pp. 415-20), exemplu urmat și de Patriarhul de Constantinopol ¹⁾.

Strâns legat de Vodă-Brâncoveanu, Patriarhul îi adresa pe această vreme o epistolă de laudă, pusă în fruntea unei cărți de retorică (*ὀδηγίας βιβλίον ἐητορηκόν*), pe care voia s'o aibă tipărită din mărinimia lui, în tipografia pentru care, spunea el, se sârguiește Dionisie (Seroglanul), fostul Patriarh de Constantinopol (*τὴν τυπογραφίαν ταύτην ἐπισπεύσει νὰ γένη*) (pp. 443-4).

Retras la Sfântul Munte, acest oaspete obișnuit al țărilor noastre își mântui viața acolo.

Lucrarea d-lui Mazarakis întreruptă, așteaptă să fie continuată pentru secolul al XVIII-lea, în care Samuil de Alexandria joacă un rol însemnat în Moldova.

πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν μακαρίτην πρωτοσπαθάριον κνρ Δραγιτζανόν, οὗτως πορθὸς χρηματίζει ὁ κνρ Πούρβολος; p. 233.

¹⁾ Intre aceste acte și vânzarea de tânărul Hrisoscolo a casei sale din Constantinopol către soția sa, Mărioara Mavrocordat (p. 430).



PREȚUL LEI 5.—

